

λίου, δημοιον πρὸς τὸ τοῦ 1919, ἀλλὰ πληρέστερον εὑρεθέν. Υπὲρ τὴν γωνίαν καὶ μεταξὺ τῶν πλεγμάτων ὑψοῦτο ἀετὸς κρατῶν διὰ τοῦ ὁμόφους στέφανον. Τὰ μικρότερα θραύσματα μετεκομίσθησαν εἰς Ἀθήνας, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ μετακομισθῇ καὶ τὸ βαρὺ κατώτερον συμπαγὲς σῶμα τοῦ ἀκρωτηρίου.

Λιμναία τῆς Ἀκαρνανίας.

Πόδα τραπέζης μαρμάρινον, κοσμιωύμενον δι' ἵσχυρῶς ἀναγλύπτου νεαροῦ Διονύσου εἰς τὴν στάσιν τοῦ γνωστοῦ ἀναπαυομένου Ἀπόλλωνος Λυκείου ἀνεῦρεν ἐντὸς τοῦ Κραβασαρᾶ παρὰ τὴν οἰκίαν του δ. Κ. Μπότσης τυχαίως. Ἡ τέχνη εἶναι καλὴ τοῦ 3^{ου} αἰώνος, ἀλλ' ἡ διατήρησις μετρεῖα. Πᾶσαι αἱ ἔρευναι μου περὶ τὸν τόπον πρὸς εὑρεσιν τοῦ προσδοκωμένου ιεροῦ τοῦ Διονύσου ἀπέβησαν μάταιαι. Τὸ εὑρηματίσηγαν κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1921 εἰς τὴν ἐν Πρεβέζῃ συλλογήν.

Νικόπολις.

Κατά τινα ἐκδρομήν μου ἐκ Πρεβέζης εἰς τὸν ὑπεράνω τοῦ μεγάλου θεάτρου τόπον τοῦ Αὐγούστου, τὸν ἀνασκαφέντα ἡδη τὸ 1913 ὑπὸ τοῦ κ. Φιλαδελφέως, ἡδυνήθην συναρμόσας τρεῖς ἐνετιγράφους λίθους νὰ ἀναγνώσω μὲ θετικότητα τὰς δύο σημαντικωτάτας λέξεις : *pace parata*. Ὁ ἀνασκάψας δὲν ἔδωκε προσοχὴν ἀτυχῶς εἰς τὸ σπουδαῖον εὑρημά του καὶ ἡ σχετικὴ δημοσίευσις εἰς τὰ Πρακτικά (1913, 90) δὲν μᾶς ἐδίδαξε τίποτε. Διὰ τοῦτο εἶναι ἐπιβεβλημένον νὰ ἔξετασθῇ, ὡς ἀρμόζει, δι' ἴστορικὸς τόπος καὶ ἡ σημαντικωτάτη ἐπιγραφή.

K. A. ΡΩΜΑΙΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ ΑΝΑ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΝ

Κατὰ μῆνα Ὀκτωβρίου τοῦ 1921 εὑρισκόμενος εἰς Κεφαλληνίαν ἔξετέλεσα διαφόρους ἀρχαιολογικάς ἐκδρομὰς ἀνὰ τὴν νῆσον, τὰς μὲν μόνος, τὰς δὲ μετὰ τοῦ ἐν Ἀργοστολίῳ ἐπιμελητοῦ ἀρχαιοτήτων κ. Ν. Γιαννοπούλου. Ἀποτέλεσμα τῶν ἐκδρομῶν ἦτο ἡ ἀνακάλυψις ἀρχετῶν προϊστορικῶν, Ἑλληνικῶν καὶ Βυζαντιακῶν ἀρχαιοτήτων, περὶ ὧν ἀμφότεροι ὑπεβάλομεν ἐκθέσεις. Ἐνταῦθα θὰ περιγράψω δι' ὀλίγων τὰς ἀνακαλυψθείσας προχριστιανικὰς ἀρχαιότητας, ἐκ δὲ τῶν Βυζαντιακῶν μίαν εἰκόνα μετὰ

παραστάσεως πειρατικῆς ναυμαχίας δημοσιεύω κατωτέρω ἐν τέλει τοῦ παρόντος παραρτήματος.

1. Ἑλληνικαὶ καὶ προϊστορικαὶ ἀρχαιότητες.

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Διβαθρῷ. Πρὸς N. τοῦ χωρίου Ντομάτα καὶ ὀλίγα λεπτὰ νοτίως τοῦ ἐκκλησιδίου τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων, ἐν τῷ κτήματι Ἀνδρ. Βαλσαμάκι (νῦν Θεμιστ. Γαρμπῆ), εὗρεθη ὑπὸ ἐργατῶν σκαπτόντων λίθινος κίων πεπτωκῶς κατὰ διεύθυνσιν ἀπὸ B. πρὸς N.

Οἱ κίων ἡ μᾶλλον δι' μέγας οὖτος σπόνδυλος εἶναι πρισματικός, λίθου μαλακοῦ, φέρων 10 ἀκμάς εἰς τὸ ὑπὲρ τὴν γῆν ὄρατὸν μέρος. Τὸ δίλον τῶν ἀκμῶν ὑπολογίζω εἰς 16 ἢ 14. Κατὰ τὸ ἐν ἄκρον φέρει τόρμον ὅρθιογώνιον, μῆκος 0,075, πλάτ. 0,055, βάθ. 0,02. Τὸ ἔτερον ἄκρον δὲν φέρει τόρμον. Τὸ δίλικὸν μῆκος τοῦ σπονδύλου εἶναι 2,53, ἢ δὲ διάμετρος 0,41.

Παρὰ τὸν κίωνα ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ εὑρέθησαν, ἐκ τοῦ σκαφέντος μέρους προερχόμενα, τεμάχια χονδρῶν κεράμων, πηλοῦ ὠχροξάνθου ἢ ὑπερούθρου (πάχ. 0,02 - 0,03). Ωσαύτως δ' ὅστρακα ἀγγείων. Ἐν τεμάχιον, φιάλης πιθανῶς, φέρει κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἐπιφανείας ἀραιὸν ἐρυθρωπὸν γάνωμα¹.

Ολίγον τι νοτιώτερον τοῦ εἰρημένου μέρους ἐν τῇ τοποθεσίᾳ «Καλυβάκια» διηγοῦνται οἱ χωρικοὶ διτὶ εὑρέθησαν μολύβδιναι πλάκες μετὰ γραμμάτων καὶ μικρὰ ἀγγεῖα, ἀτινα κατεστράφησαν.

Κατὰ ταῦτα σκαφικὴ ἔρευνα δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν ὑπαρξιν ἰεροῦ τινος.

Ἐν τῇ χερσονήσῳ Πάλη. Ἐν τέταρτον τῆς ὥρας πρὸς B. τῆς σημερινῆς πολίχνης Ληξουρίου, παρὰ τὴν ἄμαξιτὸν καὶ ἐν θέσει «Κολώννα»², πλησίον τῶν ἐφειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως Πάλης, εὑρέθησαν τὰ ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ. Οἱ ναὸς οὖτος εὑρίσκεται κεχρυμμένος ὑπὸ τὴν σταφιδάμπελον Σπυρ. Καμινάρη - Ψαροῦ. Ἐν τῷ λιθίνῳ περιβόλῳ τοῦ κτήματος εἴδον ἐνεκτισμένους λίθους τοιχοβάτας μαλακοῦ ἀσθετολιθικοῦ ψαμμίτου. Οἱ λίθοι ὡς εἶναι ἐνεκτισμένοι νῦν ἀποτελοῦσιν δίλικὸν μῆκος 4,65 μ. Εἰς τῶν λί-

¹ Η τοποθεσία καλεῖται «Λιθοκούλουμα», ἡτοι σωροὶ (κουλούμια) λίθων. Νῦν οὐδένα λίθων σωρὸν βλέπει τις ἐν τοῖς πέριξ.

² Ήνομάσθη τὸ μέρος οὗτος ἐκ τῆς ἐκεῖ λίθουμης στήλης πρὸς τιμὴν τοῦ ἐν τῇ ὑπερούθρᾳ τῶν Ἀγγλῶν Ελβετοῦ ταγματάρχου Καρόλου Φιλίππου de Bossset, διοικητοῦ δὲ τῆς νῆσου διατελέσαντος ἀπὸ τοῦ 1811 ἐπὶ πενταετίαν

θων, ἀρχῆθεν δὲ γωνιαιος, ἔχει διαστάσεις μῆκος 1,22, πλάτος 0,60, ὑψος 0,48. Ἐρωτήσας περὶ τῆς προελεύσεως τῶν λίθων ἐδιδάχθην παρὰ τοῦ ἰδιοκτήτου διτὸς πρὸς 20 ἑτῶν, διτὸς ἐφύτευε τὴν σταφιδάμπελον καὶ ἔσκαπτε βαθέως τὸ χῶμα, εὑρὼν τούτους συμπαγῶς ἐνεκτισμένους κατὰ χώραν, ἀποσπάσας δ' αὐτὸν ἐκ τοῦ συνόλου μετὰ κόπου ἐνέκτισεν εἴτα εἰς τὸν λίθινον τοῦ κτήματος περίβολον. Πρόκειται λοιπὸν ἐνταῦθα πιθανότατα περὶ τοῦ κρηπιδώματος ἀρχαίου ναοῦ, μετὰ τῶν σχετικῶν ἄλλων λειψάνων.

Οὐλίγα μέτρα πρὸς Ν. μοὶ ὑπεδείχθη θέσις, ήτις, ὡς δὲ ἕδιος ἀνθρωπος μὲν ἐβεβαίωσεν, ἡτο ἐστρωμένη διὰ πελεκητῶν ὅγκοιλιθων, διν οὐδένα ἡδυνήθη νὰ ἀποσπάσῃ, καίπερ πολὺ μοχθήσας ἐπ' ἔλπidi κεκρυμμένου θησαυροῦ. Ἐν σωροῖς τῇδε κακεῖσε κείνται τεμάχια μικρὰ κεράμων (πάχ. 0,02), διν ἔξηγαγε κατὰ τὴν ἐσκαφῆν μεγίστην ποσότητα («εἴκοσι κόφες») ὡς μοὶ εἶπεν.

Ἐρευνήσας μετὰ τοῦτο ἐπιμελέστερον τὰ πέριξ εὗρον καὶ ἔτερα λείψανα τοῦ ναοῦ. Πολλὰς πωρίνας πλίνθους, διν μία ἔφερε τὸ ἥμισυ κοιλότητος συνδέσμου, σχήματος διπλοῦ πελέκεως.

Ἐντὸς τοῦ λιθίνου φράκτου εὑρον καὶ τεμάχιον πηλίνου διποῦ ἀρχιτεκτονικοῦ μέλους (ἔχινον); Τὸ δὲ λικὸν σφιζόμενον μῆκος τῆς περιμέτρου εἶναι 0,45 μ., τὸ δὲ ὑψος 0,14¹.

Περαιτέρω πρὸς Ν. εἰδον κυβολίθους μετ' ἀναθυρώσεως, οἵτινες, δὲν δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸν ναόν, θὰ προέρχωνται ἐξ ἀλλού ἀρχαίου οἰκοδομήματος. Παρὰ δὲ τὴν θύραν ἀγροτικοῦ ἐπαυλίου πλησίον τῆς θέσεως τοῦ ναοῦ εἰδον, χρησιμοποιούμενον ὡς κατώφλιον, σπόνδυλον κίονος Δωρικοῦ, φέροντα πινακιοειδῆ κοιλότητα τόφρου μῆκος 0,32, διαμ. 0,41. Τῆς κοιλότητος διαμ. 0,27. Τὰς ὁδαδώσεις τοῦ σπονδύλου δύτος ἐκ λίθου μαλακοῦ ἀφθαρμένου, ὑπελόγισα περὶ τὰς 18.

Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ κτήματος συνέλεξα τεμάχια μελαμβαφῶν ἀγγείων μετὰ καλοῦ γανώματος.

Ἐχομεν λοιπὸν κατὰ ταῦτα πιθανότατα λείψανα ναοῦ, ἀνήκοντος εἰς τὴν παλαιὰν Πάλην, μὴ κατερχομένου δὲ τοῦ Ε' αἰῶνος ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν ἐποχὴν ἀναγομένου (πήλινα ἀρχιτεκτονικά μέλη, πελέκινοι σύνδεσμοι)².

¹ Ἀγνοῶ τὴν πραγματικὴν χρῆσιν τοῦ πηλίνου τοῦ μέλους. «Ἔχει τὸ σχῆμα ἥμισεως ἔχινου (ἀνευ τοῦ ἀδακος), ἀλλὰ δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἡτο ἔχινος καὶ νὰ ὑψίσταται τὸ βάρος τοῦ ἐπιστυλίου καὶ τοῦ θριγκοῦ ἐν γένει. Ἀλλως δὲ ἀγνοῶ ἔτερον παράδειγμα πηλίνου ἔχινου.

² Σημειωτέον διτὸς οὔτε οἱ ξύλινοι σύνδεσμοι οἱ ἔχοντες σχῆμα διπλοῦ πελέκεως εἶναι ἀποκλειστικοὶ τῆς

Δὲν εἶναι δὲ ἀπίθανον, ἐνεργούμενης ἀνασκαφῆς, νὰ ἔχωμεν εὐδήματα διμοια πρὸς τὰ τοῦ ἀρχαϊκοῦ ναοῦ τῆς Κερούρας. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη προσλαμβάνει μεῖζονα πιθανότητα ἐκ τοῦ γεγονότος διτὸς, ὃς φαίνεται, κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν ἐποχὴν ἡ Πάλη ἡκμαζε καὶ ἡτο ἵσως ἡ σπουδαιότερα πόλις τῆς Κεφαλληνιακῆς τετραπόλεως. Κατὰ τοὺς Μηδικοὺς πολέμους μόνοι οἱ Παλεῖς ἔπεμψαν διακοσίους διπλίτας δπως μετάσχωσι τοῦ ἔργου τοῦ ἐν Πλαταιαῖς¹, ἐν φαίνεται πόλεις τῆς Κεφαλληνίας οὔτε ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου. Ὁ Θουκυδίδης συχνάκις ἀναφέρει τοὺς Παλεῖς λαμβάνοντας ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Βραδύτερον τὴν πρωτεύουσαν θέσιν τῆς τετραπόλεως ἔλαβεν ἡ Σάμη, ίδια ἐν τῇ ὁμαίκῃ ἐποχῇ. Ἀλλὰ καὶ ἡ Πάλη ἡκμαζε κατὰ τοὺς προγενεστέρους χρόνους, ὡς ἐκ τοῦ Πολυβίου δείκνυται (5, 3, 3), ἴστοροῦντος διτὸς Φίλιππος ὁ τῆς Μακεδονίας βασιλεὺς πολιορκήσας τοὺς Παλεῖς ἡναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ ἀπρακτος.

Ἐτερα ἀρχαιολογικὰ λείψανα ἀλλαχοῦ τῆς χερσονήσου Πάλης εὑρέθησαν εἰς δύο τοποθεσίας, ἐν αἷς ἡ παράδοσις ἀναφέρει διτὸς ὑπῆρχον «πόλεις». Ἀμφότερα τὰ μέρη εἶναι παράκτια, κατὰ τὰς Δ. ἀκτὰς τῆς χερσονήσου. Τὸ ἐν ὀνομάζεται νῦν Ἀγ. Γεώργιος στὰ Κάνια, ὑπερκείμενον δύο δρυμῶν διμμαδῶν, οἵτινες λέγονται «Πετανοί» καὶ «Χάρκες». Υπάρχουσιν ἐκεῖ λείψανα πλείστων τάφων ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένων καὶ δεξαμενῶν. Ἐγένοντο πρὸς ἑτῶν καὶ εὐρήματα, διν καὶ χρυσᾶ, ὡς ἀσφαλῶς ἐβεβαιώθην, ἀλλὰ φαίνεται μᾶλλον διτὸς πρόκειται περὶ βυζαντινῆς ἐποχῆς.

Ἡ ἔτερα τοποθεσία εἶναι αὐλῶν μεταξὺ δύο λόφων κείμενος, κατάφυτος νῦν ἐκ σταφιδαμπέλων. Ἡ τοποθεσία καλεῖται «Κερασιά» ἢ «Γερασιά». Εἰδικώτερον δύο δνομασίαι τοῦ μέρους ἐκείνου εἶναι «στὰ Ἑλληνικὰ» καὶ «στὰ Μνήματα». Πλὴν τάφων ἐν τῷ μαλακῷ βράχῳ λελαξευμένων οὐδὲν ἔτερον φαίνεται. Καὶ ὁ Partschī ἐν τῷ περὶ Κεφαλληνίας ἔργῳ αὐτοῦ ἀναφέρει τὴν παράδοσιν διτὸς ἐκεῖ ὑπῆρχε πόλις.

Τὸ μέρος τοῦτο ἀπέχει περὶ τὴν μίαν ὥραν τῆς περιλαλήτου μονῆς τοῦ Ταφιοῦ μὲ τὸ Τάφιον δρος, περὶ οὖ πολὺς ἐγένετο λόγος ἐνεκα τῆς Ομηρικῆς Τάφου καὶ τῶν Ταφίων (ὅρα Μηλιαράκι, Γεωγραφ. Κεφαλληνίας, 1890, σελ. 211 καὶ ἔξ.).

ἀρχαικῆς ἐποχῆς, οὔτε τὸ πηλίνον μέλος γνωρίζομεν ἀκριβῶς τὶ ἡτο. Ἀλλὰ καὶ ἀλλα τινὲς ἐνδείξεις πείθουσιν διτὸς διν τὸ προκείμενον οἰκοδόμημα εἶναι πράγματι ναός, μᾶλλον εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν ἡ εἰς ἀλλην ἐποχὴν θὰ ἀνήκῃ.

¹ Ἡροδ. IX, 28.

Δυστυχῶς τὰ περὶ τὸν Ταφιὸν μέρη δὲν ἥδυνθην νὰ ἐπισκεφθῶ λεπτομερῶς, ἀλλὰ μόνον βιαστικὸς ἔμεινα ἐκεῖ δἰς ἐπ’ ὅλιγον. Ἐδεβαιώθην ὅμως ἐκ διηγήσεων ἐντοπίων ὅτι εὑρίσκονται ἀρχαῖα ἐντὸς τάφων¹. Ἄφ’ οὐ δὲ τὸ ὄνομα Τάφον ἐγίγνωσκον ἐν Κεφαλληνίᾳ προγενέστεροι συγγραφεῖς (*Ἄνδρων, Φερεκύδης πιθανᾶς*), δὲ Σιέφανος δὲ Βυζάντιος γράφει ὅτι ἡτο ἐπ’ αὐτοῦ πόλις Ταφιοῦσσα καλούμενη, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀναμφισβήτητον ὅτι ὑπῆρξε πράγματι αὕτη καὶ ἔκειτο δπον νῦν δὲ Ταφιὸς μὲ τὴν νεκρόπολιν², πόλισμα ὑποτελές βεβαίως τοις Πα-

πράγματι καὶ τὸ πόλισμα «Λαχὼ» ἐν τῇ προμημονευθείσῃ «Κερασιᾶ».

Ἐν ἑτέρᾳ θέσει «Ἀγία Βαρβάρα», ἡτις εἶναι χαράδρα ἀπότομος κατ’ ἀρχὰς, σθεννυμένη εἴτα βαθμηδὸν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Λιβαδίου, εὐρέθησαν ὑπερέχοντα κατὰ ἐν μέτρον τὸ πολὺ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τὰ λείψανα τετραπλεύρου δωματίου (μῆκος 5,00, πλάτος 4,50 μ. τούχων πάχος 1,10). Οἱ τοῖχοι εἶναι ἔκτισμένοι ἐκ λίθων κροκαλοπαγῶν ἔξιορυχθέντων ἐπιτοπίως, ἀνευ συνδετικῆς ὕλης καὶ κατ’ ἀρίστην πολυγωνικὴν τοιχοδομίαν. Ὅπου δὲν ἔχουσι μετακινηθῆ ὁι λίθοι,

Εἰκ. 1. Λείψανα οἰκοδομήματος ἐν Ἀγίᾳ Βαρβάρᾳ.

λεῦσιν, ὡς τοιοῦτον θὰ ἡτο, ἀν ποτε ὑπῆρξε

¹ Τοῦτο βεβαιοὶ ἀλλως καὶ δ Μηλιαράκις ἔ.ἄ. σ. 212.

² Καὶ δ Μηλιαράκις τὴν αὐτὴν ἐξέφρασε γνώμην (ἔ. ἄ. σελ. 212). Αἱ γνῶμαι τῶν ἀρχαίων περὶ Τάφου καὶ δλων ἐν γένει τῶν Ὄμηρικῶν δυνομασιῶν εἰνε πολὺ ἀντιφατικαῖ. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲ Στράβων δὲν εἰχεν δληθῆ ἰδέαν καὶ ἀκριβῆ τῶν πραγμάτων, ἀλλ’ ἐπειδὴ προγενέστεροι τινες ἔγραψαν ὅτι Τάφος ἐκαλεῖτο δλη ἡ Κεφαλληνία, διαμαρτύρεται λέγων ὅτι «οὐκ ὕκνησάν τινες τὴν Κεφαλληνίαν τὴν αὐτὴν τῷ Δουλιχίῳ φάναι, οἱ δὲ τῇ Τάφῳ» (456). Οἱ Παυσανίας μόνονς τοὺς Παλεῖς λέγει ὅτι «ἐκαλοῦντο Δουλιχιεῖς τὰ ἀρχαιότερα». (θ. 15, 7). Καὶ τὴν μὲν Κεφαλληνίαν δλην Δουλιχίον εἰπε καὶ δ Ἑλλάνικος, τὴν δὲ Πάλην μόνην δ Φερεκύδης, ὡς μανθάνομεν ἐκ τοῦ Στράβωνος (456). Ἐν τῷ λαβυρίνθῳ τούτῳ τῆς συγχύσεως τὴν ἀκριβεστέραν μαρτυρίαν παρέχει Σιέφανος δ Βυζάντιος, ἀναφέρων τρεῖς Τάφους, τὴν νῆσον Ταφιάδα, ἐτέραν τινὰ καὶ Τάφον πόλιν τῆς Κεφαλληνίας, νῦν δὲ

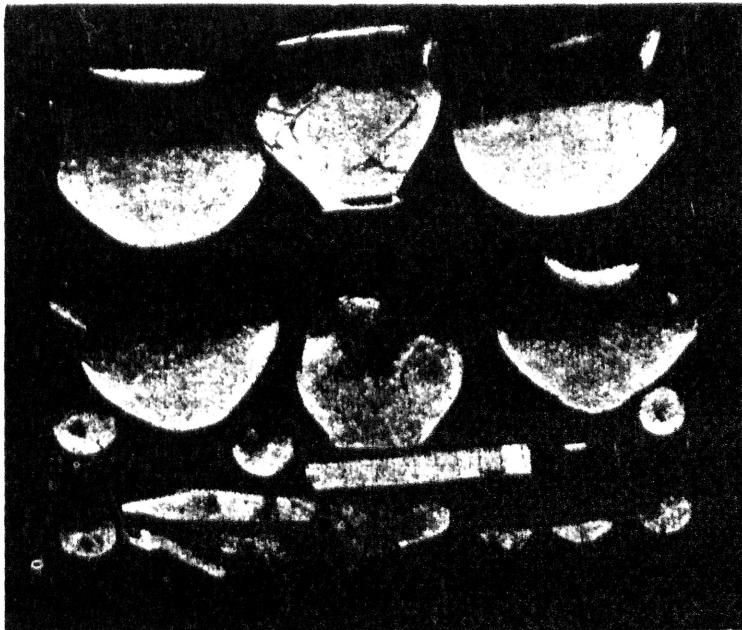
διατηροῦνται θαυμασίως προστηρομοσμένοι ἀλλήλοις. Κατὰ τὴν Α. πλευρὰν σφέται δ τοῖχος κάλλιον, κατὰ δὲ τὴν βορείαν σφέται τὸ κατώφλιον μετὰ τοῦ πρώτου λίθου τῆς παραστάδος ἑκατέρωθεν. Οὐδὲν ἔτερον φαίνεται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας πλὴν ἐλαχίστων τεμαχίων κεράμων, καὶ

Ταφιοῦσαν. Αὗτη ποῦ τῆς Κεφαλληνίας δύναται νὰ κεῖται ἀσφαλέστερον ἡ δπον σήμερον δ Ταφιός; Καὶ δμως τινὲς δὲν ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν δεόντως ἐπὶ τῆς ἀποδεικτικῆς σημασίας τῆς ὑπάρχεως τοῦ νῦν Ταφιοῦ. Οὗτως δ Bursian (Geogr. v. Griechenland 2, 366 σημ. 1) δὲν δίει σημασίαν εἰς τὸ χωρίον τοῦ Στεφάνου, οὐδ’ δ Oberhiummet, δστις γιγνώσκων ἐκ τοῦ Riemann (Recherches κλλ. II, Cephalonie, σελ. 15) τὴν ὑπαρξίην τοῦ νῦν Ταφιοῦ θεωρεῖ ἐπιπόλαιον τὸ χωρίον τοῦ «συμπιλητοῦ» Στεφάνου (Akarnanien, Ambrakia, Amphipolien Leukas im Altertum, München, 1887 σελ. 51 σημ. 1).

δὲν δύναται τις νὰ συμπεράνῃ τίποτε περὶ τῆς χρήσεως καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ περιέργου αὐτοῦ οἰκοδομήματος (εἰκ. 1).

Προϊστορικοῦ πολιτισμοῦ λείψανα εὑρέθησαν ἐν τῇ θέσει «Βλιχάδα», παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου Λιβαδίου, δύον ἔκτεινεται εὐρεῖα εὔφορος πεδιάς, ἀκριβῶς ὡς ἀπέναντι εἰς τὸν μυχὸν τοῦ «Κούταβου» ἔκτεινεται ἑτέρα πεδιάς μετὰ προϊστορικῶν τάφων καὶ οἰκήσεων, ἐφ' ὧν μετέπειτα ἔκτισθη ἡ Κράνη. Ἀλλὰ τὰ σπουδαιότερα λείψανα προϊστορικοῦ καὶ δὴ Μυκηναϊκοῦ

φῶς λίθους πελεκητούς, ἐπεσκέφθην τὸν τόπον καὶ εῦρον πράγματι τμῆμα τοίχου, ἀποτελούμενον ἐκ τριῶν δόμων πελεκητοῦ μαλακοῦ ἀσβεστολίθου, κατ' ἀνάμικτον ἰσοδομικὸν καὶ πολυγωνικὸν σύστημα. Τὸ διλικὸν μῆκος τοῦ τοίχου, ὅστις ἐπάτει ἐπὶ τοῦ χώματος, δὲν ὑπερέβαινε τὰ τρία μέτρα, τὸ δὲ ὑψος τὸ ἓν καὶ ἡμισυ. Τὴν χρῆσιν τοῦ τοίχου δὲν ἡδυνήθην νὰ νοήσω, ἀν καὶ προφανῶς ἐπρόκειτο περὶ νεκροταφείου ὡς ἐμαρτύρουν τὰ πολλὰ λείψανα δοτῶν καὶ δοδόντων ἀνθρωπίνων.

Εἰκ. 2. Μυκηναϊκὰ εὑρήματα ἐν τῇ θέσει «Οἰκόπεδα».

πολιτισμοῦ ἀνεκαλύφθησαν τυχαίως παρὰ τὸ χωρίον Κοντογενάδα τῆς χερσονήσου Πάλης, εἰς ὧν τὴν εὑρεσιν ἀφορμὴν ἔδωκεν ἡ διάβρωσις τοῦ ἔδαφους ὑπὸ τῶν βροχῶν.

**Μυκηναϊκὰ εὑρήματα
ἐκ τῆς τοποθεσίας «Οἰκόπεδα»
παρὰ τὸ χωρίον Κοντογενάδα.**

Τὰ πρῶτα εὑρήματα ἐκ τῆς ἀγροτικῆς τοποθεσίας, ἥτις ἀπέχει περὶ τὰ 20 λεπτὰ πρὸς ΒΑ. τοῦ χωρίου Κοντογενάδα καὶ καλεῖται «στὰ Οἰκόπεδα» εὐρε τυχαίως δι χωρικὸς Χαράλ. Δαμουλιάνος εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ὡς λέγει, κατόπιν διαβρώσεως τοῦ ἔδαφους ὑπὸ τῶν βροχῶν.

Κατὰ τὸ παρελθόν ἦτος μαθὼν δι τὰ ἐκ τῆς διαβρώσεως τοῦ ἔδαφους χάσματα ἐφερον εἰς

“Ολίγον περαιτέρῳ ὑπῆρχε κυκλικὸν εὐτελέστατον τοιχάριον δργῶν λίθων, δ ἔχαρακτῆρισα ὡς περίβολον πρὸς ἐναπόθεσιν δοτῶν ἢ τι ἀνάλογον. Σαφῶς δὲν ἡδύνατο νὰ ἵδῃ τις τίποτε περισσότερον διὰ τὴν μεγίστην τῶν χωμάτων μετακίνησιν καὶ κάθθοδον πρὸς χαμηλοτέρους τόπους. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας συνέλεξα δστρακα «ἄχρονα» καὶ τυθμένα μικροῦ ἀγγείου ἐκ πηλοῦ ξαγθοῦ μετ' ἐπιχρύσιματος ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ, ἀλλὰ καθαρωτέρου. Εὗρον ὠσαύτως καὶ ἔλασμα χαλκοῦ δπερ ἀνέπτυξα μετὰ προσοχῆς. Ἡτο δὲ τοῦτο εἶδος διαδήματος, φέρον ἐν τῷ κέντρῳ ἔκτυπον σύμπλεγμα ἐξ δόδων καθ' ὅλην δὲ τὴν διληπτήν ἐπιφάνειαν ἀπομιμήσεις βοστρύχων. Ως ἐκ τοῦ ἀτέχνου ἐνόμισα τότε τοῦτο βυζαντινῆς προελεύσεως.

Τὰ κατωτέρω εὑρήματα, δσφαλῶς πλέον ἀπο-

δεικνύουσι τὴν ὑπαρξίαν Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἐν τῇ χερσονήσῳ Πάλῃ. Μέχρι τοῦδε ἔξ
ὅλης τῆς νήσου Κεφαλληνίας μόνη ἡ Λιβαθὼ
καὶ δὴ τμῆμα ταύτης ἀπὸ Διακάτων (παρὰ τὸν
Κούταβον) μέχρι Μαζαρακάτων εἶχε παρουσιά-
σει μυκηναϊκὸν πολιτισμόν. Νῦν προστίθεται
καὶ ἡ Παλική. Κρίνω δὲ τὸ γεγονός ἴδιαιτέρας
σημειώσεως ἄξιον, διότι θεωρῶ ὅτι ἐνέχει σπου-
δαιότητα ὡς πρὸς τὴν ἔξακολούθησιν τῆς συζη-

δρᾶς λαβῆς, ἀριστευώτερον δὲ ἐτέραν συμπαγῆ
ἀπόφυσιν, μὴ φέρουσαν δηλ. τρῆμα.

Ἐξ πήλιναι ψηφίδες πηλοῦ μελανωποῦ ἦ
ξανθερύθρου. Τούτων αἱ τέσσαρες ἔχουσι σχῆμα
ἀμφικωνικὸν ἡ πέμπτη εἶναι φακοειδῆς καὶ ἡ
ἕκτη σφαιρική. Πᾶσαι ἔφερον ἐπίχρισμα μετὰ
τεχνικῆς στιλβώσεως, ἥτις ἐπὶ τῆς μιᾶς ψηφίδος
σφέτεαι καλῶς.

Μία σφαιρικὴ πεπιεσμένη ψηφίς ὀρείας κρυ-
στάλλου διάτρητος, ἔχουσα μέγεθος κερασίου.

Μία ψηφίς διάτρητος ἐλλειψοειδῆς λίθου
σαρδίου.

Μαχαίριον χαλκοῦ κολοθὸν ἐκ δύο τε-
μαχίων, σφῖζον ἥλον τῆς λαβῆς καὶ ὅπὴν
ἐτέραν ἄνευ ἥλου. Μῆκος 0,095.

Δύο ἔτερα μικρὰ χαλκᾶ τεμάχια ἐκ σκεύους,
ῶν ἐν διάτρητον.

Μικρὸς πέλεκυς χαλκοῦ ἄνευ τρήματος
πρὸς στειλέωσιν. Μῆκος 0,06.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀντικειμένων εἰδον
κατ' ἀρχὰς εἰς χειρὰς τοῦ εὐρετοῦ δύο μι-
κρὰ τεμάχια κυανῆς ὑαλομάζης ὃν ἐν διά-
τρητον, ἐκ τῶν συνήθων δρυμοειδῶν κατα-
σκευασμάτων προερχόμενα (οἷον τὸ ἐν
Καβδαδ. Προϊστ. Ἀρχαιολ. σελ. 366, σχ.
455), ἀτινα δέν μοι παρουσίασε κατόπιν.
Εἴμαι δὲ βέβαιος ὅτι εὔρε καὶ χρυσᾶν
σύρμα ἐν σχήματι ἐλατηρίου εἰλιγμένον
(σφήκωτῆρα), ὅπερ δέν μοι παρουσίασε,
διότι ἐπώλησεν ἀμα τῇ εὐρέσει.

Μετὰ καιρόν, κατόπιν ἐπισυμβάσης βρο-
χῆς ὁ αὐτὸς χωρικὸς προσῆλθε καὶ παρου-
σίασέ μοι ἔτερα εὐρήματα φανερωθέντα,
ῶς ἔλεγε, κατόπιν τῆς βροχῆς: (εἰκ. 3).

Τρία ἀγγεῖα κολοθά, ὃν τὸ ἐν τρίωτον
πηλοῦ καστανομέλανος. Ἐφερε καὶ ζώνας
μέλανος χρώματος, μεταξὺ δὲ τῶν λαβῶν
τριγωνοειδῆ κοσμήματα ἐμπεριεχόμενα ἀλ-
λήλοις. Ὁμοιον ὀγγείον εἰκονίζεται ἐν Καβ-
δαδίᾳ Προϊστ. Ἀρχ. σελ. 356 σχ. 440. Τὰ

δύο ἔτερα ἀγγεῖα ἥσαν μόνωτα καὶ ἔφερον
ζώνας ἐρυθράς.

Πέντε πήλινα σφρανδύλια διάτρητα.

Χειλικά φυσικὸν λίθου τάλκου.

Πήλινον σκεῦος (πινακίδα) σχήματος πελέ-
κεως περίπτου (ἀλλ' ἄνευ στομώσεως), φέρον
δοπὶν κατὰ τὸ ἄνω ἀκρον.

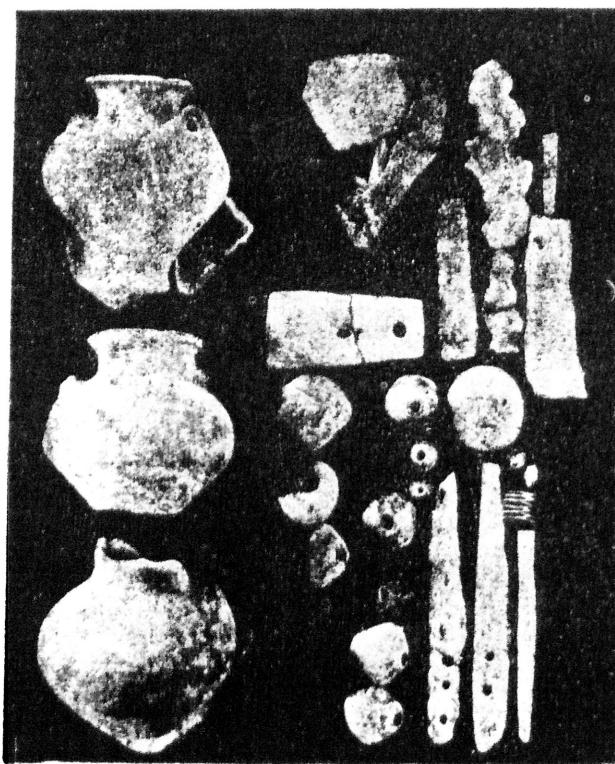
Δύο χαλκᾶ μαχαίρια πανόμοια, ὡν ἔκαστον
φέρει τρεῖς δοπὰς διὰ τὴν λαβήν. Τὸ ἐν σφῖζει
καὶ ἥλον.

Μίαν χαλκῆν σμίλην.

Χαλκῆν λεπίδα, ἀμφίστομον αἰχμὴν λόγχις
πιθανῶς, μὴ φέρουσαν αὐλὸν ἀλλ' ἔνα ἥλον.

Ἐτέραν μικροτέραν ἐκ δύο τεμαχίων.

Χαλκοῦ ἔλασμα ἐξ ἀγνώστου σκεύους.

Εἰκ. 3. Μυκηναϊκὰ εὑρήματα ἐκ τῆς θέσεως «Οἰκούπεδα».

τήσεως περὶ Ὄμηρικῆς ἐν γένει τοπογραφίας
καὶ δὴ καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ζητήμα-
τος περὶ Ὄμηρικῆς Ἰθάκης.

Τὰ ενθεβέντα ὑπὸ τοῦ χωρικοῦ ἀρχαῖα εἶναι
τὰ ἐπόμενα: (εἰκ. 2).

Πέντε μικρὰ ἀγγεῖα συνήθων μυκηναϊκῶν
σχημάτων. Τὸ ἐν ᾧτο μικρὸν τρίωτον πιθάριον.
Τὰ ἔτερα τέσσαρα εἶναι κυαθοειδῆ μόνωτα ἀγ-
γεῖα, πάντα κολοθά. Εἶναι ἐκ πηλοῦ ξανθερύ-
θρου, καθαροῦ καὶ λεπτοῦ ἀλλ' εὐθρύπτου.

Μικρὸν ἀγγείον κολοθὸν χειροποίητον, πι-
λοῦ μέλανος ἀργιλλώδους, φέροντος ἐσωθεν καὶ
ἔξωθεν ἐπίχρισμα ἐκχυλίσματος ἐξ ἐρυθροῦ πη-
λοῦ. Ἐχει τὸ ἀγγεῖον σχῆμα κυαθοειδές, φέρει
δὲ πλατείαν οὐλὴν (διάμ. 0,035) ἐκ κοιλῆς χον-

Δύο ψήφους κυανής υαλομάζης.

Τρία πλακοειδῆ ἔξαρτήματα δρμων κυανής υαλομάζης.

Χρυσοῦν σφηκωτῆρα ἔξακις εἰλιγμένον.

Ἐπεσκέφθην καὶ ἦγὼ δις ἐπιτοπίως τὸ Μυκηναϊκὸν νεκροταφεῖον τῶν Οἰκοπέδων. Τὸ μέρος δόπου εὑρέθησαν τὰ ἀνωτέρω φαίνεται ὅτι ἡτο λακκοειδῆς τάφος, οὐδὲ διακρίνεται τὸ μέλαν χῖμα ἀπὸ τοῦ πέριξ λευκοῦ μαλακοῦ πετρώματος. "Ἔχουσιν δμως πάθει μεγίστην μετακίνησιν τὰ χώματα καὶ ἀνέσκαψαν ἵσως ἀλλαχοῦ καὶ ἀλλούς τάφους, διότι δύναται τις νὰ συλλέξῃ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας μέγα πλῆθος παντοίων δστράχων γραπτῶν καὶ ἀγράφων, ἀπὸ τῶν μικροτάτων ἀγγείων μέχρι τῶν μεγάλων πιθοειδῶν.

Ἐπὶ τῶν χωμάτων, ἐκεὶ δόπου κεῖται ὁ προκείμενος τάφος, συνέλεξα καὶ ἦγὼ τὰ ἔξης εὑρήματα:

Δύο μικρὰς ψήφους σαρδίου λίθου.

Ψῆφον ἀτρακτοειδῆ ἔξ αργυροδαμάνιος.

Δύο ψήφους ἀτρακτοειδεῖς ὁδαδωτὰς ἔκ πορσελάνης, ὧν ἡ μία φέρει ἵχνη κυανοῦ χρώματος.

Τρία μικρὰ τεμάχια κυανῆς υαλομάζης.

Τὸ ἥμισυ σφονδυλίου ἐκ λίθου στεατίου, δύο ἔτερα κωνικὰ τοῦ αὐτοῦ λίθου, ἔτερον φακοειδὲς καὶ μίαν σφαιρικὴν διάτρητον ψῆφον λίθου μέλανος.

Τέσσαρα μικρὰ τεμάχια ἐκ κατόπιτρου (;) καὶ λεπτοτάτην χαλκῆν λεπίδα.

Τρία πήλινα σφονδύλια. Τὸ ἐν εἰναι λίαν ἐπίμηκες ἀμφικωνικὸν μέλανος πηλοῦ.

Διάφορα μικρὰ τεμάχια ἔνδον καὶ ὁστοῦ.

"Οστρακα συγκολληθέντα εἰς τὸ ἥμισυ περίπου μικροῦ κυπελλοειδοῦς ἀγγείου.

"Οστρακα συγκολληθέντα εἰς τὸ ἥμισυ περίπου χοανοειδοῦς ἀγγείου. Ό πηλὸς τοῦ ἀγγείου

τούτου εἰναι ἀργιλλώδης, ἔξωθεν μέλας, ἕσωθεν δὲ φέρει παχὺ ἐπίχρισμα ἔρυθρόν. Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο ἔχει καὶ ἔτερον ἀξιοπαρατήρητον, διτι φέρει τὰ χεῖλη οὐδὲ ἐστρογγυλευμένα, ἀλλ' ἀπότομα ὡς εἰ είχον ἀποκοπῆ τὰ τοιχώματα διὰ πρόνοιος ("Ομοιον περίπου ἀγγεῖον μετὰ λαβῆς ἔδε ἐν Καββαδίᾳ Προϊστ. Ἀρχ. σελ. 356, σχ. 437, ἀλλὰ τὸ ἡμέτερον ἀγνοοῦμεν ὃν ἡτο αἰχμηρὸν κάτω ἡ εἰχε βάσιν, διότι ἀκριβῶς κατὰ τὴν αἰχμὴν κάτω εἰναι ἐλλιπές. "Ωσαύτως ἀγνοοῦμεν ὃν εἰχε καὶ λαβῆν).

Τὸ ἥμισυ πηλίνου δισκαρδίου ὠχροῦ πηλοῦ, δπερ ἔφερε τρεῖς δμοκέντρους κύκλους χρώματος κιτρίνου.

Πάντα τὰ ἀνωτέρω ἀρχαῖα κατετέθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον Ἀργοστολίου.

Σημειωτέον τέλος διτι εἰς τὰ Οἰκόπεδα, τὰ δποῖα εἰναι μικρὰ ενφορος κοιλάς ἐπικλινῆς ἀπὸ ΝΔ. πρὸς ΒΑ., τὸ ἔδαφος σύγκειται ἐκ μαλακοῦ λευκοῦ πετρώματος δπερ χρησιμοποιεῖται πρὸς ἐπίστρωσιν τῶν ὀδῶν καὶ ἐκ τοῦ δποίου ἐπεστρώθη ποτὲ καὶ ἡ ἐν N. Φαλήρῳ πλατεῖα (κιμιλιό). "Ἐν τῷ πετρώματι τούτῳ εἰναι εὔκολος ἡ λάξευσις τάφων. "Υπάρχουσι δὲ καὶ τινα σπήλαια εἰς τὰ Οἰκόπεδα, εἰς ἐλαχίστην ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν γενομένων ενδημάτων. "Αβέβαιον δμως ὃν ἡσαν τάφοι, ὧν ἐπεσεν ἡ στέγη ἡ ἐσχηματίσθησαν ἔξ ἀλλων λόγων. "Οπωδήποτε εἰς τὰ Οἰκόπεδα εἰναι ἀνάγκη ἀνασκαφῆς ἐπειγούσης, διότι ἡ ἐκ τῶν βροχῶν πτῶσις τῶν χωμάτων καὶ ἡ σύλησις θάλασσασι διὰ παντὸς ἐντὸς ὀλίγου ἐάν τι ὑπάρχῃ κεκρυμμένον ὑπὸ τὴν γῆν.

Σ. Ν. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ

ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

ΝΕΩΤΕΡΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΤΩΝ ΜΩΣΑΪΚΩΝ ΕΠΙ ΤΗΙ ΕΥΚΑΙΡΙΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΩΝ
ΤΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΝΗΣ ΟΣΙΟΥ ΛΟΥΚΑ. [ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΚΑΙ ΧΑΡΑΓΜΑΤΑ]

Κατὰ Ιούνιον τοῦ ἔτους 1918, κατόπιν διαταγῆς τοῦ Σ. Υπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν προκλητηρίσης συνεπείᾳ γνωμοδοτήσεως εἰδίκης ἐπιτροπῆς περὶ τῆς αἰτίας τῶν παρατηρουμένων ρηγμάτων ἐν τῷ Καθολικῷ τῆς παρὰ τὴν Λεβάδειαν βυζαντινῆς Μονῆς τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ καὶ τῆς βλαβῆς τῶν μωσαϊκῶν αὐτοῦ, μετέβην εἰς τὴν Μονὴν ἵνα ἐπιβλέψω κατὰ τὴν ἐνεργηθεῖσαν διὰ τῶν εἰδικῶν τεχνιτῶν E. Ζιλλιερὸν καὶ I. Μπούδα ἔξασφάλισιν τῶν μωσαϊκῶν τοῦ Καθολικοῦ καὶ τὴν ἀνακεράμωσιν μερῶν τῆς στέγης αὐτοῦ. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτη ἐγένοντο

παρατηρήσεις τινὲς περὶ τῆς τεχνικῆς τῶν μωσαϊκῶν τούτων, δις παραθέτω κατωτέρω μετὰ συντόμου ἐκθέσεως τῆς συντελεσθεῖσης τότε ἐργασίας.

Ἡ προσεκτικὴ ἔξετασις ἐκ τοῦ σύνεγγυς — μετὰ τὴν κατασκευὴν δηλαδὴ κινητοῦ ξυλίνου λιθριώματος — τῆς ψηφιδωτῆς διακοσμήσεως τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς Ὁσίου Λουκᾶ ἀπέδειξεν διτι αὐτῇ μόλις συνεκρατεῖτο ἡρχει δὲ ἡ ἐλαχίστη αἰτία νὰ ἐπιφέρῃ τὴν πτῶσιν τῆς πάντα σχεδὸν τὰ μωσαϊκὰ είχον καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν ρωγμάς, μέρη τούτων είχον κα-